

Як підсумок, модернізація вищої освіти є необхідною умовою для забезпечення її відповідності сучасним вимогам. Вона передбачає впровадження інноваційних технологій, розвиток партнерства з роботодавцями, а також створення умов для розвитку особистісного потенціалу кожного студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вдовічен А., Кифяк В. Формування універсальних компетентностей студентів в умовах воєнного стану. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 2. С. 109–118.
2. Освіта України в умовах воєнного стану : інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358 с.
3. Рудницька С. Технологізація як тенденція сучасного гуманітарного знання. *Дискурсивні технології самопроєктування особистості* : монографія / Н.В. Чепелева, М.Л. Смульсон, С.Ю. Рудницька, О.В. Зазимко та ін. ; за ред. Н.В. Чепелевої. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019. С. 47–56.

Тарас ЛЕПАК
Дрогобич

ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА ТА СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНІ Й ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ

Педагог як соціально значима для розвитку суспільства людина несе відповідальність за організацію освітнього процесу. Він транслює загальнолюдські знання, культуру, передає національні традиції, долучає до громадянських цінностей, вчить раціонально планувати й вибудовувати власне життя. В умовах сучасної кризової ситуації розвитку суспільства роль педагога є дуже вагомою, адже він супроводжує особистість від дитинства до зрілого віку, власним прикладом демонструє втілення цінностей у життєдіяльність, надихає до саморозвитку. Методи, якими керується педагог, мають бути побудовані на принципах гуманізму, демократії, індивідуального підходу.

Професійну компетентність педагог розвиває упродовж діяльності у співпраці з учасниками освітнього процесу. Однією з вагомих вимог до сучасного педагога є розуміння своєї людинознавчої ролі у процесі передачі знань, спілкуванні, створенні емоційно сприятливої атмосфери. Як майстерність педагогічної діяльності, розглядаємо навички налагодження взаємодії на засадах толерантності, використовуючи знання про способи унормування суперечностей, прийняття позиції опонента, вироблення усвідомленого розуміння своєї ролі в суспільстві, прагнення до створення умов для саморозвитку особистості кожного учасника освітнього процесу.

Дослідженням проблем формування професійної компетентності педагога займалися науковці: І. Бех, О. Вишневський, Г. Васянович, М. Сметанський, І. Зязюн, С. Максименко, Г. Сагач, З. Карпенко, М. Савчин, В. Ягупов та ін. В організації якісного освітнього процесу суспільство користується послугами менеджерів освіти, які визначають компетентність педагога для придатності як професіонала в оволодінні знаннями та уміннями роботи з учнями (студентами), у способах толерантного застосування вольових якостей для організації освітньої діяльності, в уміннях прогностично вибудовувати перспективу особистісного розвитку учасників освітнього процесу.

Особистісно-професійний імідж педагога зумовлюється його внутрішньою сутністю: системою цінностей, переконань, які мають прояв у поведінці. Толерантність як важлива особистісна якість становить основу іміджу педагога. Адже урівноважувати вимоги суспільні, вчити співпрацювати в колективі, виховувати індивідуальні якості характеру особистостей в умовах демократичних взаємин може тільки педагог, який розуміє потреби сучасної молоді, співпереживає і презентує зразок гідної поведінки, відповідальності, щирої любові до власної держави.

Толерантність у педагогічній діяльності не є поступкою перед принципами моральності, поблажливістю чи потуранням як бездіяльністю, коли чиниться зло, а активна позиція педагога, що проявляється у визнанні конституційних свобод людини: праві на свободу думки, віросповідання, але й виконанні обов'язку терпеливості у взаєминах та невторчання в простір і переконання іншого. Реакція на соціальну несправедливість повинна мати

людяний характер, аргументовану думку, чітку позицію у протистоянні злу та сміливості у формах відстоювання добра. Свою діяльність сучасний педагог повинен будувати на принципах гуманізму, толерантності, проявляти цілеспрямованість власної позиції у моральних, загальнолюдських, громадянських цінностях.

Висловлюючи думки щодо процесу особистісного та професійного розвитку педагога, А. Дістервег пише: «Передусім, вчитель повинен отримати освіту, яка вимагається посадою, і все більше і більше вдосконалюватися, щоб працювати якнайкраще. Хто чинить інакше, цілком може розглядатись як наймит, котрий шукає і займає посаду, щоб вона йому служила. Хто не хоче порушувати свій обов'язок..., той повинен ставитися до своїх учительських обов'язків із великим сумлінням і добросовісністю» [22, с. 70]. Процес формування педагогічної компетентності включає виховання толерантності як риси характеру. Для цього молодому педагогу необхідно розглянути свою роль у соціумі, бути готовим сприймати колег по праці, вихованців не за симпатією, а такими, як вони є.

Суб'єктність особистостей, які отримують освіту, педагог повинен приймати і не намагатися тут і зараз їх змінити, неприпустимими в гуманних взаєминах є прямі зауваження чи висловлювання симпатії комусь одному чи групі вихованців у колективі. Поважаючи в кожній людині особистість і право на власну думку, спосіб самовираження, демонстрацію почуттів, релігійні погляди, переконання, педагог демонструє спосіб демократичних взаємин, зберігаючи і поважаючи кожного, презентує свій спосіб розвитку особистісно-професійного іміджу.

Особистісно-професійний імідж — це комплексна характеристика, яка поєднує внутрішні переконання, ціннісні орієнтири моралі, етичні норми спілкування, а також демонструє повагу до співрозмовника через уважне слухання, вміння стримувати бурхливу реакцію на слова чи погляди, які не поділяє. Такої техніки педагогічної майстерності педагог набуває через низку вправ, які включають як психологічну, педагогічну, етичну, філософську складову. Ми розуміємо поняття «толерантність педагога» не як поблажливість, легкодухість чи завжди поступка, а як принцип організації ділових професійних взаємин з учасниками освітнього процесу за законами демократії,

свободи та повага до гідності кожного з урахуванням правил і згідно з вимогами Статуту освітнього закладу.

Вивчаючи практику мовленнєвої комунікації педагога, Г. Сагач виділяє вміння вести діалог, наявність знання філософії освіти, культурології, мовознавства, а також вмінь подавати себе учнівському (студентському) колективу. Вона наголошує: «Культура мовлення – майстерне володіння словом, уміння точно, доступно, емоційно, образно висловлювати свої думки, оскільки всі педагогічні задуми, цілі та завдання реалізуються в педагогічній взаємодії – спілкуванні зі студентами. Адже, культуру рідного народу багатоаспектна: у вимірі особливого буття особистості і суспільства; культури і розвитку духовності; культури і цивілізації; культури як об'єктивації особистісного начала людини; культури і комунікації; культури і освіти, науки тощо. Такий контекст розуміння культури, на нашу думку, є цілком слушним і доречним, він спрямовує свідомість людини на гуманні, демократичні відносини між людьми, утвердження толерантності, емпатійності, щирості і милосердя» [31, с. 45].

Окрім того, у своїх дослідженнях вона звертає увагу на плекання у вихованців прихильного ставлення до рідної мови, культури, де педагогові необхідно окремо розвивати ораторську майстерність як основу в умінні комунікації, трансляції культурних надбань людства, продуктивному розвитку духовно-інтелектуального начала життєтворчості. За допомогою словесних форм педагог з хаосу може творити гармонію слова, сповнювати живою енергетикою життєдайності істини добра й краси.

Толерантний педагог володіє системою цінностей, переконань, вміє висловити власну думку, враховуючи позицію інших, вміє вести дискусії, чітко вербалізувати власні погляди, сприймає співрозмовника і реагує на висловлювання думок інших, передбачає час суперечки і уможливлює процес знаходження компромісу. Як правило, він має доброзичливий вираз обличчя, перебуває у спокійному діловому настрої, випромінює оптимізм, володіє загальною культурою мовлення, вміло проєктує свою діяльність у дискусійних моментах, у взаєминах уважний, турботливий, відповідальний, тактовний, проявляє шляхетні риси характеру.

Сучасний педагог прагне до професійного розвитку і під час здобуття вищої освіти і впродовж професійної діяльності.

Спонукають до саморозвитку як суспільні вимоги: підвищення кваліфікації шляхом відвідування навчальних семінарів, науково-практичних конференцій, написання наукових досліджень, участь в освітніх проєктах тощо, так і потреба особистісного прогресу у знаннях з фахової дисципліни, способах викладання, прагнення до удосконалення власного іміджу, способів налагодження суб'єкт-суб'єктних взаємин з учасниками освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Молчанова А.О. Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013. 188 с.

2. Ключові новації в освіті : Закон України «Про освіту»https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/V_OOKLETTE_INFO-ZAKON-2018_PRESS.pdf

3. Равен Дж. Компетентність у сучасному суспільстві <https://bookmood.com.ua/kompetentnost-v-sovremennom-obshhestve-vyjavlenie-razvitie-i-realizacija-dzhon-raven-180004>

4. Сагач Г. Риторика: підручник для студ. вищих навч. закл. Київ : Вища школа. 2007. 654 с.

5. Як стати майстерним педагогом : навч.-метод. посіб. / В.І. Ковальчук, Л.М. Сергєєва, А.О. Молчанова. Київ : „Арт Ек», 2011. 170 с.

*Тетяна НАДІМ'ЯНОВА,
Віталій МАЦИГІН
Дрогобич*

СУТНІСТЬ І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

«Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних,